

MIREIA BOFILL ABELLÓ

Construir sobre els fonaments del somni

La utopía sólo es algo que todavía no se ha realizado.

Manuela B. Santamaría¹

Un espai per a somniar

Des de petita, sovint tinc un somni que es repeteix: hi ha un poble -o podria ser un barri- on cadascuna té el seu lloc, també jo. Persones molt diverses estan abocades cadascuna a la seva tasca. Sento que també jo tinc quelcom a aportar. M'accepten i jo les accepto. Em donen i rebo, i sé que també puc donar. Des de fa uns anys, a Ca la Dona, en molts moments he sentit que això és així, i que el somni és possible.

Quan em van demanar que escrigués un parell de ratlles sobre què ha estat per a mi *Ca la Dona*, per incloure-les, junt amb les de moltes altres, al número de la revista de celebració del desè aniversari, vaig recordar aquest somni i em va semblar que era el que millor reflectia el meu lligam profund amb aquest espai. Reproduït al costat de moltes altres visions i amb motiu d'una ocasió festiva, em va semblar que podia contribuir a dibuixar el caleidoscopi de desigs i il·lusions que sosté aquesta realitat canviant que és *Ca la Dona*.

Però ara començo a veure que no és tant senzill...

Fins aquell moment no ho havia pensat mai tant explícitament i ara, vist aquí sol, em sembla potser desmesurat esperar tant d'un espai i posar-hi una càrrega de significat que ve de tant endins. També m'adono que no expressa tot el que és *Ca la Dona*, no per a mi, ni tampoc, crec, per a les altres.

El meu somni, aquest somni que he descrit (en tinc d'altres, i també malsons, de vegades), és un somni d'harmonia, d'acceptació, no estàtic -perquè hi ha activitat, hi ha un fer, un donar, un rebre-, però sí en canvi d'absència de conflicte i, en aquest sentit, d'una certa permanència, de poc canvi. Perquè el que sí sé -ho he après una i altra vegada en les experiències en grups de dones- és que el moviment que suposa el canvi mai no és igual per a totes i, per tant, l'harmonia, l'encaix, l'acord, no és una cosa que un cop trobada ja es pot donar per descomptada, ni una fita que es pugui considerar assolida per a sempre. És més, estariem condemnades a la immobilitat si aquest fos el nostre objectiu.

I, en canvi, aquest espai existeix i ens trobem aquí perquè ens sentim part d'un moviment, del moviment de dones. I *Ca la Dona* es mou, es mouen els grups i es mouen les dones que en formen part: en els darrers anys s'han mogut les nostres idees, les nostres maneres de mirar i de veure'ns, els nostres sentiments... I també hi ha hagut conflictes, desacords, malentesos, enfrontaments, picabaralles. No tot ha estat -ni és- sempre harmonia i camí llis.

¿Què hi pinta, aleshores, aquí el meu somni de nena que vol ser estimada, acceptada, valorada i sostinguda en el que fa, que vol sentir-se útil i necessària, volguda, que necessita i espera... què? ¿Per què, malgrat tot, em segueix semblant que el somni revela més d'un substrat profund que està més enllà, o més ençà -més endins-, d'aquell anar i venir, teixir i ordir, fer i refer? ¿Per què no puc deixar de sentir que d'alguna manera diu més que no diria una descripció detallada del que fem, del que he fet i del que he guanyat -en saber,

en relacions, en coneixement-, del que busquem i el que hem trobat?
¿Serà potser només una fantasia meva?

Però la promesa hi és. El full d'inscripció per a les noves sòcies diu: "el somni continua...". Així, no és una fantasia. El somni és compartit. Però, ¿és el mateix somni? Segur que no sempre, no en tots els detalls, no en el que significa per a cadascuna. No necessàriament... Tot i així la idea de somni hi és present, no el meu somni, sinó els somnis diversos de totes i cadascuna, mai del tot assolits, sinó vius, canviants, una brúixola més que un mapa amb un camí traçat.

I ara crec que he trobat una resposta: la fita no és fer realitat el somni de cadascuna, el meu somni, sinó tenir un espai per a somniar. El somni no és l'objectiu, sinó l'impuls que ens mou. No és quelcom a assolir, sinó el llevat que ens fa -que em fa- créixer. És l'aspiració a estones entrevista, sentida, que manté la tensió de la recerca del que volem. El somni -el somni diferent de cadascuna- és reconegut com una part del que som, no és jutjat sinó acollit. Així ho sento jo des de fa uns anys en molts moments a *Ca la Dona*.

Un espai per a compartir

Encara que soc sòcia de *Ca la Dona* quasi des que es va inaugurar, durant molt de temps hi vaig anar molt poc i per a mi era un espai que em semblava important que existís, que formava part del meu món, però que no vivia directament. Els meus desigs i el meu fer estaven concentrats en un altre lloc: a *laSal*, edicions de les dones, que demanaven tota la meva dedicació i absorbien tot el meu temps. Un espai -el de l'editorial- que aleshores jo sentia més obert, que em semblava que em permetia un intercanvi més ric amb les dones i amb el món. A més, darrera ja tenia masses -així ho pensava aleshores- experiències d'espais compartits, dividits, disputats, tancats en completar una etapa i no aconseguir definir la següent: el local de la *Coordinadora* del carrer Casp, el bar *laSal*, al carrer de la Riereta, el local de *Dones en Lluita* i *DAIA* del carrer Cervantes, l'espai mateix

de la revista, la *Casa de la Dona* del carrer Cardenal Cassanyes (tot i que no hi vaig participar directament). Al final, també *laSal* edicions va arribar a un punt on els nostres camins es van separar...

Va ser un moment difícil, duríssim, molt, molt dolorós... No en parlaré ara aquí, seria massa llarg i no sé si me'n sortiria, però ho esmento perquè forma part del bagatge amb el qual finalment em vaig començar a apropar més a *Ca la Dona*, ara fa cinc o sis anys.

Primer va ser a través de la lectura de la revista, de les crítiques de llibres de l'Eulàlia Lledó; després, algunes conferències, debats, presentacions de llibres², un seminari amb Dolores Juliano.

El primer grup del qual vaig formar part va ser els de *Les Quarentones*, ara *Les Grans*. Algunes dones que es movien per *Ca la Dona* havien començat a reunir-se per pensar plegades sobre què significava passar la ratlla dels quaranta per a dones feministes que havien lluitat per trencar estereotips i reinventar-se. Hi vaig anar convidada per la Basi García Malagón i a poc a poc em vaig trobar compartint altre cop preocupacions molt íntimes, pors, desigs, incerteses, aspiracions, teoritzacions, preguntes, dubtes i explicacions, com en els temps dels primers grups d'autoconsciència de començaments dels 70, però amb una maduresa i un respecte pel posar-se en joc que això suposa que crec que abans no teníem.

El material de treball érem explícitament nosaltres mateixes i més que canviar -nosaltres o el món- el que allí buscàvem era entendre i sentir, deixar-nos sentir el que sentíem; així ho vaig viure jo. Al grup de *Les Grans* (les que passem dels 40, 50, 60, 70...) hem parlat de "tot", d'amor i de sexe, del cos i la imatge en el mirall, de l'amistat, de la feina, del plaer i del dolor, de vestits i de menjars, de les filles i fills i de la opció de no tenir-ne, del risc i la por, i del desig d'aventura, de l'aventura d'envellir, de fer-nos grans. I la paraula va anar teixint lligams que es mantenen fins ara, quan ja no participo regularment a les trobades del grup.

Compartir amb altres dones i reflexionar plegades sobre la vivència personal, quotidiana, íntima, no era una experiència nova per a mi, ni aquell era l'únic espai on tenia ocasió de fer-ho. Però mai havia tingut l'oportunitat de combinar com allí la total acceptació del que cadascuna era, de com vivia el que vivia, amb la voluntat d'anàlisi crítica en relació amb el món. Vull dir, que la reflexió crítica sense embuts no exclouïa el respecte per les opcions de cada una, la voluntat d'entendre-les i acceptar-les sense renunciar, però, a les pròpies, encara que fossin radicalment diferents. (Aquesta era la tendència de fons que, mirant enrera, ara veig; tampoc voldria fer creure que mai hi va haver tensions, sortides de to, incomoditats, però no són el que preval en la memòria.) Allò era nou per a mi i allí vaig viure per primer cop amb alegria i de manera creativa la tensió fecunda de la disparitat, que em forçava a posar-me en joc a fons, però per a mi mateixa, no per buscar confirmació en la mirada de les altres. Ens acompanyàvem en l'exploració del territori, però l'elecció del camí era decisió pròpia de cadascuna.

L'altre grup de *Ca la Dona* que ha marcat decisivament la meua experiència és el de *Dones i Treballs*³. Aquest és ara per a mi el meu referent més important.

Va començar (almenys, així el veia jo inicialment) com un grup de reflexió sobre la realitat i les teories que intenten explicar-la, i ara és un espai viscut en el qual compartim des de lectures fins a celebracions, des de preocupacions polítiques fins a dèries personals, on el que ens mou és en primer lloc el desig de trobar-nos per parlar i pensar plegades. A poc a poc, quasi sense adonar-nos-en, hem anat establint una xarxa de relacions i un feix de vincles entre nosaltres que ara són una de les coses que més valorem del grup.

Hi té molt a veure, pensem⁴, la manera com hem treballat des del primer moment: donant valor a la vivència personal i a la lectura -també personal- que cadascuna fa de la realitat; permetent-nos pensar sense un marc ni un objectiu preestablerts, sense cercar una "línia correcta"; mantenint-nos obertes a la paradoxa i al dubte com a

manera de fer camí; cercant vies per integrar l'experiència viscuda i la teoria, i la diversitat de vivències, no només nostres, sinó les que cadascuna aporta de l'entorn en què es mou. Ens hem escoltat i ens hem autoritzat a parlar, primer entre nosaltres, i després fora, a mesura que hem anat aplicant els resultats de la reflexió compartida a les nostres activitats individuals. I després hem retornat al grup aquelles experiències, les respostes rebudes, les alegries quan hi ha hagut sintonia, el desànim quan no hem sabut connectar. I així, a poc a poc, s'ha anat enriquint el treball conjunt.

Gràcies al grup, crec que ara miro el món -privat i públic- amb uns altres ulls i em sento autoritzada a intervenir d'una manera nova en la globalitat del món comú. Per primera vegada començo a veure que anem concretant -molt, molt temptativament encara- una visió que de veritat posa en el centre l'experiència de les dones, no com a programa, sinó des de l'anàlisi. I estic contenta d'haver tingut, a través del grup i de *Ca la Dona*, l'oportunitat de contrastar aquestes idees en altres espais, en xerrades i debats als barris, a instituts de secundària, en espais sindicals, a espais de debat polític "general" (és a dir, habitualment de pensament únic androcèntric).

El fet d'estar a *Ca la Dona* ens ha facilitat l'estar obertes a un entorn més ample, ens ha servit de pont per aportar temes i debats a altres espais, i ha canalitzat demandes que ens han motivat a aprofundir en temàtiques concretes i a concretar les nostres idees i propostes. Ens ha donat un marc de referència i una caixa de ressonància més enllà del nostre cercle immediat i ha estat un element de continuïtat i d'obertura, que ens ha permès anar incorporant noves dones al grup. Però, sobretot, ens ha emmarcat en un espai on el compartir -des de les mateixes sales de reunions fins a vermuts i festes, passant per "l'armari de totes"- és un aspecte fonamental del fer.

Un espai polític

Que *Ca la Dona* era un espai per a la política del moviment de dones

sempre ha estat evident per a mi. Al principi, el veia sobretot com un lloc de trobada de la *Coordinadora Feminista* o de grups que feien propostes i impulsaven accions sobretot reivindicatives, com a expressió d'una part de la política del feminisme, però no de la meua (les feministes independents i les que ens identificàvem amb el feminisme de la diferència hi vam tenir una relació "difícil" en els primers anys). Després, ja ho he explicat, he viscut allí l'experiència de fer de la vivència personal compartida, una pràctica política. Però va ser a partir del procés d'organització de les *Jornades dels 20 anys de feminisme a Catalunya* quan l'espai de *Ca la Dona* es va transformar, per a mi, en un espai polític de per si. Gràcies a aquella experiència, l'intercanvi, la pràctica de la relació, la tensió constant entre el desig personal i l'impuls col·lectiu, l'elaboració creativa dels conflictes, han deixat de ser simplement una manera de fer per materialitzar-se en la construcció de noves propostes per llegir, entendre i canviar la realitat.

Ara mateix, els debats sobre la ponència "Transformem la ciutat donant valor a la participació de les dones"⁵ m'estan fent reflexionar amb una altra clau sobre el valor polític de *Ca la Dona* com a veritable laboratori per experimentar noves maneres de participació des de la disparitat i la diferència. Amb la reflexió sobre la nostra pràctica quotidiana, posant en comú els nostres diferents sabers, deixant-nos guiar pel que "ens diu el cor", sento que tot somniant anem fent camí.

Notes

1. Citada a la *Memòria de la IV Fira Internacional del Llibre Feminista*. La Manuela repetia sovint aquesta frase per donar ànims a les dones de l'equip organitzador quan els freqüents entrebancs ens feien témer que les nostres ambicions eren superiors a les nostres forces i possibilitats "realistes".

2. Una d'elles, encara en els temps de *laSal*, va ser la de *Qué quieren las mujeres* de Susie Orbach i Louise Eisenstein, un llibre que em va portar a conèixer Concep Garriga i Fina Pla, per les quals vaig entrar en contacte amb els grups de creixement personal per a dones i m'hi vaig integrar. Un altra experiència en el camí que em porta a *Ca la Dona*...
3. El grup es va començar a reunir com a continuació d'un seminari amb Cristina Carrasco sobre *Dona i economia* organitzat per *Ca la Dona*. Els plurals del nom volen recollir la diversitat de les experiències viscudes i tot el ventall dels treballs (reconeguts i no reconeguts) que fem/fan les dones
4. Ho hem estat discutint amb motiu de l'escrit que hem fet pel número de la revista de *Ca la Dona* dedicat al desè aniversari.
5. Coordinada pel *Grup de treball sobre participació*, en el marc del *I Congrés de Dones de Barcelona*, que se celebrarà al gener del 1999.